

177. (...i Ramón Capdevila) *La estación número 3 de les Pascuales, cabo de Salou. Una industria de cantos rodados*, a *XI Congreso Nacional de Arqueología, Mérida, 1968*, Saragossa, 1970, pàgs. 203-223, 12 figs.
178. *Ilercavonia, a III Cursus Iberus Mare Nostrum, Regata Nacional de Yolas, 1968*, Reus, 1971, pàgs. 50-51, 4 figs.
179. *Perçours néolithiques de la province de Tarragona, Etude technologique comparative*, a *Bulletin de la Société Préhistorique de l'Ariège*, XXVI, 1971, pàgs. 115-121, 3 figs.
180. *El Conchero del «Cámping Salou» (Cabo de Salou, provincia de Tarragona)*, a *Trabajos de Prehistoria*, XXVIII, 1971, pàgines 63-84, 11 figs. i VIII làms.
181. *Las cuevas sepulcrales I y II de la Vila de Pradell (Bajo Priorato)*, a *Trabajos de Prehistoria*, XXIX, 1972, pàgs. 31-52, 15 figs. i II làms.
182. *Las industrias de cantos rodados del cabo de Salou*, a *Ampurias*, 35, 1973, pàgs. 1-108, 91 figs. i IV làms.
183. *Reus y su entorno en la Prehistoria*. Reus, Asociación de Estudios Reusenses, 1973, vol. I de 284 pàgs. de text, i vol. II amb 174 figs. i 144 làms. (Col. «Rosa de Reus», n.º 48 i 49).
184. *La Verge del Mantell*, a *Reus, Semanario de la Ciudad*, n.º 1171, 1974, pàgs. 10-11.
185. *Els doctors Alberich i Reus*, a *Reus, Semanario de la Ciudad*, n.º 1184, 1974, pàgines 12-13.
186. (Pròleg, pàg. 1) *Pere Anguera, Reus Panorama*, Reus, Ed. S. Batlle Camps, 1974, 101 pàgs., 96 figs.
187. *Paleolítico inferior y medio en el Baix Priorat*, a (E. Ripoll i M. Llongueras, eds.) *Miscelánea Arqueológica, XXV Aniversario de los Cursos Internacionales de Prehistoria y Arqueología en Ampurias (1946-1971)*, II, Barcelona, 1974, pàgs. 417-425, 6 figs.
188. *Dels orígens de l'escut de Reus*, a *Reus, Semanario de la ciudad*, n.º 1136, 1974, pàg. 16.
189. *Poblament primitiu de les Montanyes de Prades*, a *Miscel·lània Pau Vila*, Barcelona, 1975, pàgs. 519-520.
190. *A propòsit de l'anomenat Bronze Cerdà, a Cypsela, I (= I Colloqui Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà, 1974)*, 1976, pàgs. 78-100, 4 figs.
191. *Informació sanitària sobre el port de Salou (1805). Metges, Cirurgians i Apotecaris reusencs (1730-1840). El canal, Sunyer i Godoy. La guerra napoleònica a Reus, les lluites polítiques i el redreçament econòmic*. Reus, Asociación de Estudios Reusenses, 1976, 186 pàgs., X làms. (Col. «Rosa de Reus», n.º 51).
192. *Epidèmies a Reus (s. XIV-XVI). Notes d'Arxiu*, a «I.E.T. Ramón Berenguer IV», n.º 38, Reus, 1976, 116 pàgs., I làm.

PROF. AGUSTÍ DURAN I SANPERE (1887-1975)

A l'antiga Cervera, que durant més d'un segle fou la ciutat universitària de Catalunya, tingué el lloc de naixement del doctor Agustí Duran i Sanpere, el 5 de juny de 1887, fill d'Agustí Duran i Farreras i d'Elisa Sanpere i Labrós. El doctor Duran

mori a Barcelona, la seva ciutat d'adopció, el 29 d'abril de 1975.¹

L'ambient familiar dels Duran era de juristes — l'avi, el pare i dos oncles — i, per aquest motiu, ell cursà la carrera de Dret a la Universitat de Barcelona i els

1. Els anys 1968, 1969 i 1970, amb el subtítol d'*Estudios dedicados a Durán y Sanpere en su LXXX aniversario*, el Museu d'Història de la Ciutat, que ell va fundar, dedicà al doctor Duran i Sanpere tres volums dels seus *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad* (volums X, XII i XIV). La sèrie s'obre amb una àmplia biografia del senyor Duran per Josep Tarín Iglesias (X, 1967, pàgs. 13-32), seguida per una bibliografia molt completa compilada per la senyoreta Joaquina Sol (pàgs. 33-58). En dit homenatge escrit participaren S. Mariner Bigorra, J. de C. Serra-Ràfols, J. Sol, A. M. Adroer, M. de Riquer, R. d'Abadal, M. Durliat, M. Tintó, J. M. Millàs Vallicrosa, A. Florensa, E. Junyent, J. Casas Homs, F. Mateu Llopis, P. Deffontaines, M. Ribas Bertran, J. M. Madurell, J. J. Piquer i Jover, J. Ainaud, J. Vives, H. Schlunk, P. Bohigas, Basili de Rubí, J. Rubió i Balaguer, F. P. Verrié, A. M. Aragó, I. de Azcárate, Ll. Pericot, E. Ripoll i Perelló, F. Soldevila, J. Gudíol, Manuel Trens, G. Villar-Berrogain, P. Vilari, J. M. Garrut i F. Udina i Martorell. Per a la biografia del senyor Duran i Sanpere és fonamental el seu llibre *Tornant-hi a pensar (evocacions de moments viscuts)*, Biblioteca Selecta, n.º 301, Barcelona, 1961.

seus estudis de doctorat a la de Madrid. Quasi clandestinament — el qualificatiu és de Josep Tarín —, va realitzar també els estudis de Filosofia i Lletres, que també cursà a ambdues universitats. Els dubtes li arribaren quan hagué d'escollir l'exercici d'una de les dues carreres. El dilema era entre jurista o investigador i, en un fons llunyà, l'ensenyament universitari amb la seva terrible barrera de les oposicions memorístiques d'aquell temps. La solució arribà sota la forma d'un modest càrrec municipal: director de l'oficina de publicacions històriques de l'Arxiu Municipal de Barcelona (1917). El senyor Duran tenia aleshores ja una experiència arxivística obtinguda en catalogar l'arxiu de Cervera i d'altres de catalans i mallorquins. Per aquest motiu guanyà l'oposició enfront d'un home de tanta vàlua com Manuel de Montoliu, per aquest cas massa especialitzat en Filologia.

Començà, en aquell moment, un difícil període d'organització que durà quatre anys. El 1921 s'aconseguia a l'antiga Casa de l'Ardiaca, sobre la muralla romana, una institució en la que, a més dels fons arxivístics — municipals, gremials, industrials, etcètera —, es comptava amb diverses importants biblioteques — com les d'Eduard Toda i la d'Agustí Massana — i s'iniciava la notable hemeroteca que avui és un dels tresors de la ciutat. La feina era dura, però engrescadora; el marc no podia ésser més bell. La seva actuació continuada al llarg de més de quaranta anys per convertir l'inicial Arxiu Històric Municipal en el complex Institut Municipal d'Història de Barcelona, es troba en una comunicació del doctor Duran davant la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.² La primera vegada que la ciutat pogué lluir el

nou organisme en un ambient internacional fou el 1929, amb motiu de l'Exposició Universal, en la qual el municipi tingué el bonic pavelló encara existent al Parc de Montjuïc. De les col·leccions que en ell

s'aplegaren hauria de sortir la base del futur Museu de la ciutat, idea que el doctor Duran feia temps que acaronava. I aviat es trobà una seu adequada per al nou centre: l'antiga Casa Padellàs, reconstruïda en un angle de la Plaça del Rei i procedent dels enderrocs a què havia donat lloc la «reforma» d'obertura de la Via Laietana a través dels antics carrerons de la ciutat medieval. En realitat, en aquells anys vint i trenta el doctor Duran s'anava

2. A. DURAN I SANPERE, *El Instituto Municipal de Historia de Barcelona a través de sus primeros cuarenta años (1917-1957)*, a *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, XXVII, 1957-1958, pàgs. 5-67.

progressivament convertint en l'assessor nat i principal de l'Ajuntament per les obres de restauració i embelliment de la Barcelona monumental.

Després arribaren els dies terribles de la revolució i de la guerra civil de 1936-1939, i vingué, enmig de tantes angoixes, la necessitat de salvar els tresors dels arxius i de les biblioteques expoliades. El volum de materials reunits fou imponent. S'habilitaren amplis dipòsits tant a la pròpia Barcelona, al Monestir de Pedralbes, al Palau Episcopal, etc., com a Viladrau, Manresa, Cervera i Poblet. Els arxius grans salvats de les flames foren més de cent cinquanta.

En la seva abnegada i moltes vegades perillosa tasca, el doctor Duran i Sanpere tingué una colla de benemèrits col·laboradors, paralel·lament a la que, en el patrimoni artístic i arqueològic, realitzava amb els seus el doctor Bosch Gimpera, ambdós des dels serveis especialitzats de la Generalitat.³

El primer moment de la postguerra no fou fàcil, però després les coses s'anaren encarrilant, encara que amb les ben conegudes limitacions d'aquell temps. I el doctor Duran i Sanpere tornà als seus projectes. Pel seu consell, l'Ajuntament de Barcelona decidí crear el Museu d'Història de la Ciutat l'any 1940 i aquesta nova institució obrí les seves portes tres anys després, el 1943. A l'antiga Casa Padellàs s'afegien ara la Capella de Santa Agata i el meravellós saló gòtic del Tinell descobert entre les ruïnes del que fou església del convent de Santa Clara. I successivament s'augmentaria amb el subsol romà de la Plaça del Rei, el del mateix Tinell,

el de part de la muralla i el del carrer dels Comtes de Barcelona.

Una altra idea bellíssima del doctor Duran i Sanpere en l'aspecte museístic fou el seu projecte d'arribar a convertir el Poble Espanyol de l'Exposició Universal de 1929 en un museu d'indústries i arts populars, un xic a la manera dels museus escandinaus a l'aire lliure. Les seves tres primeres seccions s'obriren al públic el 1942, al mateix temps que es facilitava la instal·lació de diverses indústries artesanies. En el seu pensament la investigació no havia d'ésser aliena al projecte, i, per aquest motiu, es va crear i ell va dirigir el Centre d'Estudis d'Etnografia Peninsular vinculat al Consell Superior d'Investigacions Científiques.⁴ És una llàstima que aquest projecte hagi caigut pràcticament en l'oblit i que fins i tot les tres seccions museístiques romanguin indefinidament tancades.

L'any 1945 naixia *Barcelona, divulgación històrica*, primer sota la forma de comentaris radiofònics i immediatament com a butlletí de divulgació del passat de la ciutat i el seu territori i com a informatiu de les institucions i del cercle d'historiadors que voltaven el doctor Duran. La col·lecció està constituïda per onze volums miscellanis amb notícies que van des dels personatges de la Barcino romana als aldarulls del segle XIX, o d'un objecte d'excavació a qüestions folklòriques, passant pels retaules gòtics o els seus autors. Les notes i articles del senyor Duran hi són nombroses i integren una part de la seva bibliografia. No oblidem que aquesta, molt dispersa, en part en revistes de divulgació i en els diaris de la ciutat, so-

3. EDUARD RIPOLL I PERELLÓ, *Pere Bosch Gimpera, fundador del Museu d'Arqueologia de Barcelona*, Barcelona, 1977 (amb una bibliografia per M. T. Llecha).

4. A. DURAN I SANPERE, *El Museu d'Història i el d'Indústries i Arts Populars*, Barcelona, 1953 (editat per la Junta de Museus de Barcelona).

brepassa la xifra de cinc-cents fitxes.⁵

Copio del seu biògraf, Josep Tarín, algunes de les recompenses i distincions de les que fou merescudament objecte: numerari de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona — de la que fou secretari, conservador i president —, membre de l'Institut d'Estudis Catalans, membre de nombrosos Patronats — Museu del Poble Espanyol de Madrid, Institut Amatller d'Art Hispànic, Arxiu-Museu Fidel Fita d'Arenys de Mar, etc. —, corresponent de la Reial Acadèmia de la Història (Madrid), del Deutsches Archaeologisches Institut (Berlín) i de la Hispanic Society of America (Nova York), cavaller de la Legió d'Honor, Gran Creu de l'Ordre del Mèrit Civil, etc.⁶ Però Duran i Sanpere tingué, a més, una àmplia projecció en el món cultural català extrabarceloní, amb un gran interès pel que en podríem dir «erudició local». Començant per la seva ciutat natal de Cervera, promogué allí no sols l'arxiu per ell tant ben conegut, sinó també dos museus, el comarcal i el de «El blat i la vida rural». És ben de justícia que el primer porti el seu nom. I encara altres centres el tingueren com a promotor. Vull, amb això, recordar el seu interès pels arxius i museus locals, i esmentaré també la seva acció en favor de les reunions d'erudits titolades «Assamblees d'Estudis Comarcals».⁷

La fecunda vida i l'extensa obra del doctor Duran mereixen una atenció més

aprofondida que la que aquí li podem dedicar. He portat la seva figura senyera a les pàgines d'*Ampurias*, que ell honorà amb la seva col·laboració, per un aspecte de la seva personalitat del qual no he parlat en els paràgrafs anteriors. Em refereixo a les seves activitats en el camp de l'Arqueologia.

En els anys de la indecisió juvenil sobre la seva orientació professional, l'Arqueologia temptà Duran i Sanpere. Un company seu, Pere Bosch Gimpera, de retorn d'una estada d'estudis a Alemanya, havia estat nomenat director del Servei d'Investigacions Arqueològiques, depenent de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Diputació de Barcelona, l'any 1914.⁸ Ell s'afegí a les tasques del nou organisme. Dins del Servei, Duran i Sanpere contribuï a l'exploració i excavació d'alguns poblats ibèrics de la Segarra i del Pla d'Urgell — recordem el més important: Sidamont —, a l'excavació i estudi dels poblats ibèrics del Baix Aragó i a l'exploració dels abrics amb pintures rupestres llevantines del barranc de La Vall-torta, a Castelló. Sortosament, a més d'alguns bells articles científics, coneixem aspectes humans d'aquestes activitats reflectits en algunes de les emotives pàgines de *Tornant-hi a pensar*. D'aquell temps transcendent per a la història de la nostra investigació arqueològica subratllaré els tres treballs publicats a l'*Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*.⁹

5. Esmentaré sols les referències a temes arqueològics i sols accesoriamet algunes altres publicacions. Per a més informació en aquest aspecte, vegeu la citada bibliografia confeccionada per la senyoreta Sol, tenint en compte que sols presenta l'obra del senyor Duran fins a principis de l'any 1967.

6. JOSÉ TARÍN IGLESIAS, *Agustín Durán y Sanpere*, a *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad*, X, 1967, pàgs. 13-32.

7. A. DURAN I SANPERE, *Los museos locales de la provincia de Barcelona*, a *Barcelona*, n.º 7, juliol 1955, pàgs. 277-288; ÍD., *El Museu Comarcal de Cervera*, Barcelona, 1959.

8. RIPOLL, *Pere Bosch Gimpera...*, citat, pàgs. 9-14.

9. A. DURAN I SANPERE i J. COLOMINES, *Restes de poblats ibèrics a Pla d'Urgell i Segarra*, a l'*Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, V, 1915, pàgs. 606-616; P. BOSCH GIMPERA, *Campanya arqueològica al Baix Aragó*, al mateix *Anuari*, VI, 1920, pàgs. 641-671; A. DURAN I SANPERE, *Exploració arqueològica del Barranc de La Valltorta (provincia de Castelló)*, al mateix *Anuari*, VI, 1920, pàgs. 444-454, figs. 47-62 i 3 làms., s. n.

De l'ambient del Servei i del paper que en ell tenia el doctor Duran, vegeu l'evocació que en va fer el difunt professor Lluís Pericot. «Al costat dels despatxos dels filòlegs de l'Institut i prop de la gran sala de la Biblioteca de Catalunya hi havia un despatx amb tres taules, una d'elles per al Director, i uns prestatges per a llibres i fitxer de materials. Aquesta sala es comunicava per un pas difícil, car calia voltar la cúpula de la capella de Sant Jordi, amb l'obrador on es rentava i s'estenia la terrissa, que Francesc Font (fins a la seva mort, reconstructor del Servei i, després, del Museu Arqueològic) reconstruïa. Tot era petit i insuficient, però resulta entranyable de recordar-ho, si pensem en el gran moviment científic posat en marxa des d'aquest racó del vell palau. El que mai no compreguérem fou que els arquitectes deixessin carregar sobre les voltes fràgils (o almenys així ens ho semblava) i columnes gòtiques, el pes de tantes caixes de terrissa que aviat s'hi arplegaren. D'una paraula que al Baix Aragó vol dir tros de terrissa, anomenàvem el Padellàs aquell incipient Institut d'investigació. — Des del primer moment el Dr. Bosch va tenir dos magnífics col·laboradors. Un d'ells, el típic aficionat, format en un dels diversos centres que, mig com a societat científica, mig com a centre excursionista [es refereix al Club Muntanyenc Barcelonès], tant feren pel coneixement del país català, Josep Colomines i Roca, del

qual està per fer un estudi biogràfic, que seria ben significatiu.¹⁰ Al seu costat, ja amb formació universitària, el nostre homenatjat. Quan, el 1917, vaig demanar al Dr. Bosch que em deixés ajudar a classificar terrissa, em va posar al costat del senyor Duran, en una de les taules on hi havia estesa la terrissa procedent dels poblats i sepulcres del Baix Aragó, que feia poc havien estat excavades i que el senyor Duran, que havia participat a les excavacions, anava classificant. Així és com vaig realitzar la primera recerca o pràctica arqueològica. Encara em sembla trobar-me al costat del senyor Duran, benevolent conseller, explicant-me què significava aquella terrissa hallstàtica pintada de Maçalió. Durant uns quants mesos vaig seguir treballant sota el seu guiatge, que mai més no he oblidat. La tasca podia semblar humil, però jo hi estava entusiasmat.»¹¹

En anys posteriors la tasca de l'Arxiu el va absorbir i s'obrí un llarg parèntesi en aquesta activitat. Però el doctor Duran girà aviat els seus ulls a aquells seus primers amors — com diu l'adagi francès — i retornà a l'Arqueologia en posar en evidència i haver d'estudiar els importants testimonis de la Barcelona romana, que per la seva iniciativa s'anaven trobant. Ell simbolitzava aquesta etapà en la descoberta d'una ànfora romana trobada en obrir els fonaments pel nou emplaçament de la Casa Padellàs. Immediatament va concebre el subsol de l'edifici com un «mu-

(complementat amb un estudi de Matis Pallarès a les pàgs. 454-457, figs. 63-70, de la mateixa publicació); Íd., *Tornant-hi a pensar*, citat, pàgs. 82-97. Les exploracions de La Valltorta les vaig evocar en un article dedicat al senyor Duran: E. RIPOLL I PERELLÓ, *Notícia sobre l'estudi de les pintures rupestres de «La Salladora (barranc de La Valltorta, Castelló)»*, a *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad*, XIV, 1970, pàgs. 9-24, 6 figs. i III làms. (= *Estudios dedicados a Durán y Sanpere en su LXXX aniversario*, III).

10. J. DE C. SERRA-RAFOLS, *José Colomines Roca (1883-1958)*, a *Ampurias*, XXI, 1959, pàgs. 338-340 (nota necrològica).

11. LLUÍS PERICOT, *Alguns records del Sr. Duran i Sanpere, arqueòleg*, a *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad*, XIV, 1970, pàgs. 5-7 (= *Estudios dedicados a Durán y Sanpere en su LXXX aniversario*, III).

seu directe», en el qual el visitant pogués circular entre les restes d'època romana. Això fou aviat una realitat a la que després s'afegiren altres sectors de l'antiga Barcino, en el subsol i en la proximitat de la Plaça del Rei, i en aquest aspecte la ciutat de Barcelona ha esdevingut un model.

Un primer article de l'any 1943 ja donava l'estudi bàsic de les restes romanes de la Plaça del Rei i era presentat a les pàgines d'aquesta revista *Ampurias*.¹² Altres treballs posteriors es referien al mateix sector, però també a altres de la ciutat, com, per exemple, la bella necròpolis romana de la Plaça de la Villa de Madrid o la necròpolis hebraica de Montjuïc.¹³ Es revaloritzaren grans sectors de la muralla romana i en l'interior de les seves torres s'efectuaren importants troballes escultòriques i epigràfiques, al mateix temps que es descobria la basílica cristiana. Al conjunt al voltant de la Plaça del Rei es dedicaren diverses publicacions divulgatives i guies.¹⁴ Gràcies a això, la Barcelona romana és una de les ciutats més ben conegudes de l'antiga Hispania.¹⁵

En arribar a la jubilació administrativa, el 1957, el doctor Duran i Sanpere deixava al seu darrera una obra gegantina que la ciutat i els ciutadans de Barcelona no li han agraït prou. L'havia por-

tada a terme des d'aquell despatx de la torre romana de la Casa de l'Ardiaca, on rebia des del més jove estudiant — recordo la primera vegada que hi vaig ésser rebut, era l'any 1944 — al savi nacional o estranger de més categoria. L'arxiu, la biblioteca, l'hemeroteca, el museu, etc., eren fites dels èxits d'un home que havia treballat sense fer soroll, però amb un braó sostinguda al llarg de quaranta difícils anys. I el seu treball seguí encara durant més de quinze anys de plenitud, en els quals donà sortida a nombrosos treballs, de nou encuny o resultat d'una documentació reunida al llarg de molt de temps.

En produir-se el seu òbit l'any 1975 vaig escriure, entre altres, aquestes frases: «Estimava Cervera, la seva ciutat natal — on es troba el Museu del seu nom —, però estengué aquest amor a la Barcelona antiga i, en particular, al seu Barri Gòtic en el que fou una figura incorporada. Un modest comerciant d'antiguitats d'aquest Barri va proposar que es dediqués un carrer amb el seu nom. Es referí concretament a que aquest carrer fos l'ara anomenat del Veguer, en el que s'obre la porta principal del Museu de la Ciutat, dinàmica institució on la seva persona està patent en cada pedra i en cada objecte. En aquesta nota apressada no podem fer més que

12. A. DURAN I SANPERE, *Vestigios de la Barcelona romana en la Plaza del Rey*, a *Ampurias*, V, 1943, pàgs. 53-77, 2 figs. i XX làmines.

13. AGUSTÍN DURÁN Y SANPERE i JOSÉ M.ª MILLÁS VALLICROSA, *Una necròpolis judaica en Montjuich de Barcelona*, a *Sefarad*, VII, 1947, pàgs. 231-259, i vàries notes del senyor Duran a *Barcelona*, divulgació històrica. A. DURAN I SANPERE, *Nueva necròpolis romana, Plaza Villa de Madrid*, a *Gaceta Municipal*, suplement n.º 6, 1954, pàgs. 2-7; ÍD., *Una vía sepulcral romana en Barcelona*, a *Miscellanea Barcinonensia*, I, 1962, pàgines 43-49, i II, 1963, pàgs. 56-86 (publicat també a *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad*, IV, 1963, pàgs. 61-103); ÍD., *La primera basílica de Barcelona y sus reliquias*, a *Cristiandad*, n.º 141, febrer de 1950, pàg. 63.

14. A més de les guies del Museu d'Història de la Ciutat, vegeu, per exemple, A. DURAN I SANPERE, *Noticia y guía de las excavaciones de la calle de los Condes de Barcelona*, Barcelona, 1954 (2.ª edició, 1954; 3.ª edició, 1957).

15. Citaré sols els treballs més amplis: ALBERTO BALIL, *Colonia Iulia Augusta Paterna Faventia Barcino*, Madrid, 1964; SEBASTIÁN MARINER BIGORRA, *Inscripciones romanas de Barcelona*, Barcelona, 1973; FRANCISCA PALLARÉS, *Las excavaciones de la Plaza de San Miguel y la topografía romana de Barcelona*, a *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad*, XIII, 1969, pàgs. 5-48; FREDERIC UDINA MARTORELL, *Cinquanta llargs anys d'arqueologia barcelonina*, Barcelona, 1980.

adherir-nos a aquesta iniciativa que, sens dubte, hauria complagut a aquell gran senyor de Barcelona que fou el doctor Duran i Sanpere, que durant tants anys va vetllar per la preservació, el coneixement i l'embelliment de la vella Barcelona

des del seu despatx de la Casa de l'Ardiaca.»¹⁶ Malauradament no s'ha fet res per homenatjar la seva memòria. Per què aquesta gasiveria amb homes que tant lluitaren per la cultura del nostre país? —
EDUARD RIPOLL I PERELLÓ.

16. E. RIPOLL I PERELLÓ, *Notas y acotaciones (8)*, a *Información Arqueológica*, n.º 18, 1975, pàgines 155-157.

PROF. ALBERTO DEL CASTILLO YURRITA (1899-1976)

Inesperadamente, en plena actividad, a pesar de su situación de jubilado, la muerte sorprendió al Dr. Alberto del Castillo el 26 de marzo de 1976. Con él perdemos otra de las personalidades de la que en otros lugares he llamado «generación fundamental». La inicial vocación arqueológica del Dr. Castillo, a pesar de los avatares de la vida y con los necesarios altibajos de la misma, se mantuvo hasta el final. Esta razón y la del magisterio con que me honró con los de mi generación, hacen que el recuerdo se haga melancolía al escribir esta nota necrológica para las páginas de la revista *Ampurias*, cuya primera singladura él vivió tan de cerca.

El Dr. Castillo había nacido en Oñate (Guipúzcoa), el 3 de julio de 1899, siendo el primogénito de don Gonzalo del Castillo, que inmediatamente sería catedrático de la Facultad de Derecho de la Universidad de Barcelona. Precisamente la

cátedra del padre fue el motivo por el que la familia Castillo se instaló en Barcelona, donde nacerían los demás hijos y donde todos echarían hondas raíces.¹

A los dieciséis años de edad, en el curso 1915-16, inició los estudios de Filosofía y Letras, que tenía que terminar en el curso 1918-19 con el Premio Extraordinario de Licenciatura. Fue entonces discípulo de los profesores Pedro Bosch Gimpera y Antonio de La Torre y compañero de estudios de Lluís Pericot y Josep de C. Serra Ráfols. El equipo Bosch, integrado por Josep Colominas, Maties Pallarés, Pericot, Castillo y Serra Ráfols, fue el núcleo inicial del «Servei d'Investigacions Arqueològiques de Catalunya» vinculado a la Diputación de Barcelona y al Institut d'Estudis Catalans, del que saldría después el Museo de Arqueología y el actual «Institut de Prehistòria i Arqueologia».²

Como miembro del «Servei» y alumno del Seminario universitario del Dr. Bosch,

1. MANUEL RIU, *In memoriam Alberto del Castillo Yurrita (1899-1976)*, en *Studia Albortiana* (Bologna), XXXVII, 1979, págs. 722-742 (bibliografía selectiva de 36 títulos). Para el elenco bibliográfico que sigue al presente texto se ha utilizado como punto de partida la de dicho artículo, ampliándolo con los datos obtenidos en la Biblioteca de nuestro Instituto. La recopilación ha sido realizada por las señoras doña Teresa Carreras y doña M.ª Teresa Llecha, bajo mi dirección. Los números del texto remiten a esta bibliografía (págs. 501-505 del presente volumen). Se han dejado de lado los millares de trabajos periodísticos y de crítica de arte publicados por el Dr. Castillo, principalmente en el *Diario de Barcelona* y en la revista *Goya* (Madrid).

2. EDUARD RIPOLL I PERELLÓ, *Pere Bosch Gimpera, fundador del Museu d'Arqueologia de Barcelona* Barcelona, 1977.